

K Ü L Ö N F É L É K .

Részvénytársaságok mérlegeinek közzététele. A kereskedelmi törvény 198. §-a értelmében a részvénytársaság igazgatósága köteles a felügyelő bizottság által megvizsgált évi mérleget 8 nappal a közgyűlés előtt közzétenni. Egyes részvénytársaságok igazgatóságai ezen kötelezettségüknek aként felelnek meg, hogy a mérleget a társaság üzlethelyiségében kifüggesztik, anélkül, hogy azt a társaság hirdetésményeinek közzétételére alapszabályszerűleg kijelölt hirdetőtáblán közzétételnek vagy legalább a közgyűlés összehívását tartalmazó hirdetőtáblán a mérleg mikénti közzétételére utalás történnék. Ezen eljárás a törvénybe ütközik és a nyilvánosság elvének meg nem felel, mert a keresk. törvény 198. §-a ugyan az évi mérlegnek hirdetőtáblán közzétételét kifejezetten elő nem írja, — de a 157. §. 15. pontja szerint az alapszabályokban mindenesetre meg kell állapítani a társaság hirdetésményeinek mikénti közzétételét, és a törvénytörvény a nyilvánosság elvének megfelelőleg az alapszabályokat csak úgy veszi tudomásul és vezet be a cégjegyzékbe, ha a társaságok hirdetésményeinek közzétételére egy megfelelő hirdetőtáblát kijelölnek; amit a társaságok alapszabályaikban meg is tesznek. *A részvénytársaságok tartoznak tehát az évi mérleget 8 nappal a közgyűlés előtt a társaság hirdetésményeinek közzétételére az alapszabályokban kijelölt hirdetőtáblán közzétenni* és a budapesti kir. keresk. és váltótörvénytörvény most több előfordult esetben az évi mérleget közzétételnek nem tekintette, ha az csupán a társaság üzlethelyiségeiben kifüggesztett — és nagyon helyesen, mert csak így lehet a keresk. törvény — eléggé gyarló — nyilvánossági rendszerének némi gyakorlati érvényt szerezni.

Az igazságügyministeriumban tanácskozások folynak az iránt, valjon az osztrák biztosító társaságok (részvénytársaságok és szövetkezetek) magyarországi képviselői a belföldi üzletre nézve tartoznak-e a törvénytörvényeknek külön mérleget bemutatni. Szakkörökben sokan a Magyarország és Ausztria közt fenálló viszonyosságra hivatkoznak, melynél fogva az osztrák biztosító társaságok magyarországi képviselői ugyanazon szempont alá esnek, mint a belföldi biztosító társaságok. Mások ismét azt tartják, hogy az osztrák biztosító társaságok csak egy mérleget tartoznak bemutatni, és csak az lehet kétséges, valjon az általános vagy külön mérleg nyújtandó-e be. Mi e kérdésben elfoglalt álláspontunkat fentebb (l. Bizt. szemle 36. lap.) fejtetnek ki.

A nyilvánosság rendszere Angliában. A Baring-cég bukása után az angol bankok, hogy a közönség megingott bizalmát helyreállítsák, *havonkénti mérlegek* közzétételét határozták el. Ezt az eljárást, mely igen célirányosnak bizonyult, kezdik követni a magánbankházak is, melyek tudvalevőkép Angliában régóta előkelő szerepet játszanak. A nyilvános számadást társulatok módjára már 1885-ben kezdte meg a Glyn, Mills, Curie és társa bankcég. Lassanként követték mások is, úgy hogy a magánbank-cégek egész sorának mérlegét ismeri a nagyközönség. A magánbankok ezen nyilvános számadása rendkívül fokozza a közönség bizalmát és olyan üzleti forgalmat idéz elő, melyekről a mi magánbankjainknak alig van fogalmuk. Így pl. a Barclay, Beran, Tritton, Ransom és társai cégnek kötelezettségei 785,000 font sterlinget tesznek; ebből 650,000 fontot képviselnek a bankháznál lévő letétek. A bankház saját tőkéje 800,000 font, tarta-

létkéje 200,000 font. A mi szolid magánbankházaink is kísérletet tehetnének mérlegeik közzétételével, és az eredmény bizonyára nem maradna el.

A nyilvánosság rendszere mi nálunk. Hogy nálunk nem csak a közgazdasági intézetek, de némely bíróságok is ellenségei a nyilvánosságnak, arra izelítőül szolgál a következő mulatságos eset. Egy fővárosi aljársbíró előtt a felperesi ügyvéd és a személyesen megjelent alperes egyességet kötven, a jegyzőkönyv aláírása után az albíró a feleket souverän kézmozdulattal távozásra szólította fel. Az ügyvéd azonban nem távozott, mire közte és az albíró közt következő párbeszéd fejlődött ki: Bíró. „Miért nem távozik Ön, ha nálam dolgát végezte?” Ügyvéd. „Nekem jogomban áll tovább is maradni.” Bíró: „Ez az én dolgozó szobám, itten a hivatalos teendőn kívül nem tartozom senkit megtűrni.” Ügyvéd. „Ebben alaposan tévedni méltóztatik, mert a ppts. 101. §-a szerint a sommás eljárásban a tárgyalások nyilvánosak. Ez tehát nem az Ön dolgozó szobája, hanem nyilvános tárgyalási terem, melyben én, mint a nyilvánosság képviselője vagyok jelen.” Mond és marad nyugodtan.

Az új spanyol banktörvény. A Banco de España tudvalevőleg 1874-ben akként alakult meg, hogy a Spanyolországban akkor létezett apróbb bankok közül tizenegy egyesült és megalkotta a madridi bankot, a többitől pedig a törvény, mely a madridi banknak kibocsájtási monopoliomot biztosított, a bankjegy kibocsájtási jogosítványt egyszerűen megvonta. A spanyol banknak 100 millió pesétas (40 kr. aranyban) befizetett alaptőkéje volt, és felvont jogosítva, hogy tényleges tőkéjének ötszöröse erejéig bemutatóra szóló bankjegyeket bocsájtthasson ki, úgy azonban hogy az egész kibocsájtás egy negyede arany földözettel bírjon.

Spanyolországban a napokban egy törvény lépett életbe, melylyel a madridi bank, illetőleg a Banco de España felhatalmaztatik, hogy ezentul 1,500,000,000 pesétas erejéig bocsájtthasson ki bankjegyeket; ellenben köteles ezentul pénztársaiban a kibocsájtott összeg egy harmada erejéig fém- (arany vagy ezüst) földözetet tartani, úgy azonban, hogy a fémföldözetnek legalább fele aranyban legyen. A metszet minimuma 25. pesétasban állapított meg. A bankmonopolium 1921. december hó 31-én jár le.

A kibocsájtási jogosítvány fejében a bank köteles az államnak 150 millió pesétast kamat nélkül kölcsön adni, mely neki 1921. december hó 31-én fog vissza fizettetni. A mondott összeget a bank három részletben tartozik az állampénztárba befizetni u. m. 50 milliót 1891. július hó 1-én, 50 milliót 1892. július hó 1-én, és 50 milliót 1893. július hó 1-én.

A kibocsájtás összege bankszerűleg teljesen földözendő, mert a törvény előírja, hogy a kibocsájtott bankjegyeknek a fémföldözet összegét meghaladó része, letétekkel, folyószámla-követelésekkel, kezesekkel biztosított vagy 90 napi lejáratot meg nem haladó esedékességgel bíró leszámítható papirokkal földözve kell lennie; — sőt előírja még az arányt is, melyben ezen különféle cimleteknek a kibocsájtás és a fémföldözettel lenniök kell. Megjelöli továbbá a törvény ama állampapirokat, melyek a bankföldözet tárgyai lehetnek.

Az új törvény felhatalmazza a bankot, hogy a kormányval egyetértve az ország különféle helyein, hol azt a kereskedelmi forgalom és az ipar igényei megkívánják, fiók-intézeteket állithasson föl.

A törvény végre azt is meghatározza, hogy a kormány a banktól nyerendő 150 millió kölcsönt mily célokra fordítsa. Talán nem lesz érdektelen itt erről is megemlékezni. A szóban forgó 150 millióból 87 millió hadi hajók építésére, — 16 millió hadi felszerelésekre, — 36 millió vasuti

társaságok segélyezésére, — 6 millió kikötő építészeti célokra, — 2 millió csatornák építése és mocsárok szabályozására, — és végre 3 millió vízáradások megakadályozását célzó munkákra lesz fordítandó.

Megjegyzendő még, hogy ugyan ez a törvény felhatalmazza a kormányt egy 250 milliós kölcsön kötésére is, a célból, hogy annak egy részével a függő államadósság törlesztessék, illetőleg consolidáltassék.

A kereskedelmi utazók Svájcban. A szövetségtanács egyik újabb keletű határozata szerint azon kereskedelmi utazók, kik bel- vagy külföldi ház képviselőjében csakis olyan üzletemberekkel lépnek összeköttetésbe, kik az árucikket tovább eladásra vagy feldolgozásra vásárolják, minden díj nélkül köthetnek ügyleteket az egész szövetségi területen; árukat magukkal hordani azonban nem szabad. Minden más kereskedelmi utazó — ki szintén áru nélkül utazik — köteles igazolási jegyet váltani, melynek díja évenként 100 frankot tesz ki. A külföldi utazónak az utazás csak azon esetben engedtetik meg, ha az állam, melyben az általa képviselt ház létezik, a svájci kereskedői utazókkal kedvezőtlenebbül nem bánik.

A régi jó időkből. A harmincas években történt Bécsben. Metternich herceg palotájában audienciákat szokott osztogatni azoknak, kik valamely tervök sikerítésére pártfogását akarták megnyerni. Egy ilyen kihallgatási napon a mindenható államférfinál egy nagynevű bankár jelent meg. A bankárnak egy magas rendjel — és az ezzel együttjáró főnemesség képezte ambícióját és ügye a kancellárnál volt felterjesztés alatt. Midőn mindazon okokat elősorolta, melyek kitüntetését indokolták, a kancellár kijelentette, hogy ellene három rendbeli kifogás emel-

tetett. „Először is — úgymond Metternich — az Ön atyja csempészet miatt vizsgálat alá helyeztetett és a büntetés alól csak bizonyítékok híján mentetett fel. Másodsor feltűnést okozott, hogy neje Ön ellen válópert indított. Harmadsor pedig a rendőrségnek Önnel szemben különös aggálya van. Terhére rója ugyanis, hogy Ön Ausztriában a biztosítás egy új ágát: az életbiztosítást, bevezette. Ön tudja, hogy mi az újításokat egyáltalában nem szeretjük, de az életbiztosítás meghonosítása már éppenséggel alkalmas arra, hogy az állampolgárok erkölcsiségét aláassa. Aki életét biztosította, az arra többé nagy súlyt nem helyez, azonkívül pedig a takarékoság elvét is szegre akasztja. A rendőrség továbbá az életbiztosításban revolutionárius intézményt lát; a palástolt szabadkőműveség egy nemét, szóval olyan összeköttetések palástolását látja abban, melyek az állami szervezet megdöntésére alkalmasak.“ Megjegyezte azonban az államkancellár, hogy a rendőrség ez utóbbi nézetét magáénak nem vallja, mert az életbiztosítást egészen ártalmatlan intézménynek tartja. — A bankár arcán gúnymosoly tüköröződött vissza. „A rendőrség felfogását — úgymond — nagyon eredetinek tartom és Kegyelmességed államférfiúi bölcsességének egy új jelét képezi, hogy azt magáévé nem teszi, mert az életbiztosítás nem csak ártalmatlan, de a legüdvösebb intézmények egyikét képezi, amit rövid idő alatt az egész civilisált világ el fog ismerni.“ A bankár a rendjelt és a báróságot megkapta. Metternich hagyományos szelleme pedig talán még ma is afőlött töpreng, valjon a negyvennyolcas eseményekben az életbiztosításnak nem volt e része — pedig Heynau emlékezete tanúságot tesz arról, mily kevéssé volt az ember élete akkoriban nálunk biztosítva.